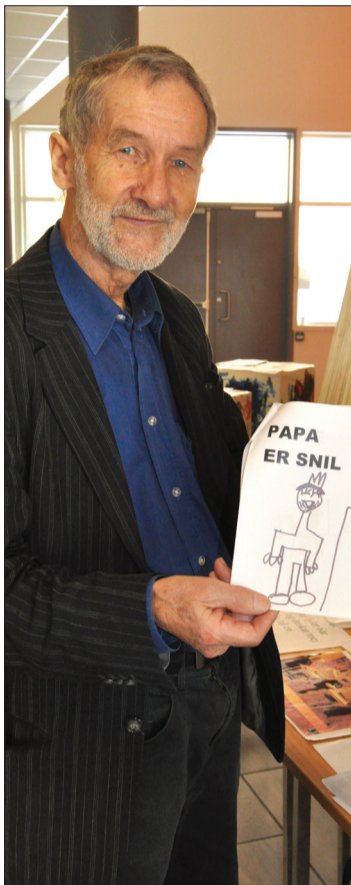
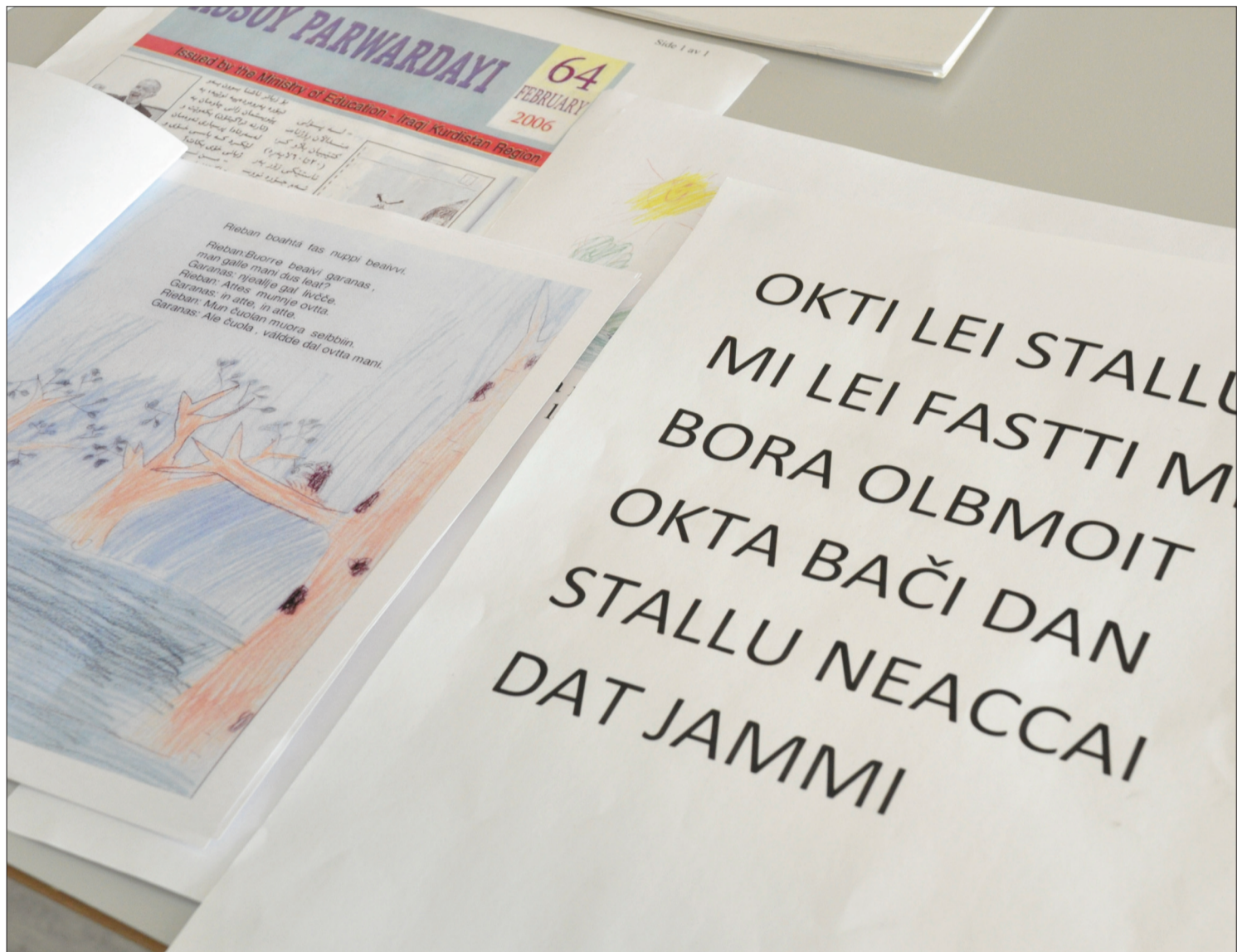

Oahpahit mánáid lohkat čállimiin

Arne Trageton čájeha man álki lea ráhkadit mánáidgirji. Dán girji, maid son dán govvas doallá, lea okta viđajahkásaš čállán ja ráhkadan.

Dán leaba guokte bártnáza čállán, geat vázziba nuppi luohkás. Arne Trageton háliidivččii ahte sámi skuvllat galggaše geahččalit dan vuogi maid son lea dál ovdanbuktime Sámi allaskuvllas. Govven goappaš govaid: Máret Eli Buljo

Dán vahku lea dovdus pedagoga, Arne Trageton, logaldeame Sámi allaskuvllas. Doppe son čilge movt mánáide, gitta mánáidgárddi dásis, galgá oahpahit lohkat, čállima bokte.

Arne Trageton (75) lea bargan oahpaheadjioahpuin 33 jagi ja su váldoberoštupmi lea mánáidgárdi. Son lea maid dutkan metoda «Å skrive seg til lesing på data», mii mearkkaša ahte mánát álget dihtoriin čállit, ovdal go lohka-gohtet.

– Čállit lea álkit go lohkat, ja dihtoriin lea álkit čállit go peannain, nu ahte manne eat álgge dainna mii lea álki álggos, dadjá Trageton Ávvirii.

Movttiidahtta mánáid

Son ii gohčot dán dutkamin, muhto strategiihan dahje prinsihppan mas mánát galget oahppat čállit ovdal go ohppet lohkat – ja buot galgá dáhpáhuvvat dihtoriin. Trageton oaivvilda ahte dihtoriin lea

álkit oahppat čállit, ja dáinnalágiin máhttet maid buohkat čállit.

– Dá lea juoga maid buohkat máhttet, ja ii oktage šatta "skuvlavoittáhallin" dáinna vugiin. Dáinna vugiin ferte oahppat gullat jienaid, ja muitit makkár bus-távát galget dakko. Nu han de seammás maid oahppá máná lohkat, čilge Trageton.

Tragetona «Å skrive seg til lesing» vuohki lea geahččaluvvon skuvllain Norggas, Ruotas, Suomas ja Estlánddas, ja doppe leat duodaštan ahte mánát ohppet lohkat ja čállit jođáneappot go čálligohtet dihtoriin. Seammás maid šaddá čábbát giehtačála go ohppet čállit goalmát luohkás, ii ge vuosstaš. Bohtosat maid čájehit ahte sii geat leat álgán čállit dihtoriin leat ovdánan olu eanet go mánát geat leat álgán čállit gie-dain.

Sámis váilot mánáidgirjijt

Trageton lohka iežas diehtit ahte Sámis váilot sámegeiel mánáidgirjijt, muhto oaidná dán strategiija

čoavddusin dasa.

– Mánát sáhtáše ieža čállit smávva muitalusaid ja ieža sárgut govaid daidda. Nu de sáhtášii lágá-dusaid sihtat deaddilit dán smávva girjjiid. Jurddaš jus 300 máná čállit girjjiid, dalle livččii fáhkkes-taga dievva girjijt. Dát addá mánáide lohkan- ja čállinmovtta, ja mii oaidnit maid mánát háliidit lohkat, muitala Trageton.

Sus lea maid okta vuohki, mas mánát čállit buot sániid maid máhttet. Dáinnalágiin sáhtášii ráhkadit smávva sátnegirji, ja seammás lea gáhtteme giela.

– Jus mánát galget jearahallat ádjá, de ohppet sii eanet sániid, ja nu besset daid čállit, čilgesta Trageton.

Hálbbes vuohki

Dál leage Trageton muitaleame ovdaskuvlaoahpaheddjiide, oahpaheddjiide ja studeanttaide iežas strategiija birra. Su sávaldat leage sin oazžut geahččalit dán strategiija.

– Skuvllaide ii mávsse maidege geahččalit dán vuogi, go dása eai

adno buot oddaseamos dihtorat. Lea vejolaš geavahit golbma – njeallje jagi boares dihtoriid, go dáinna galget sii dušše čállit. Jus ovvta luohkás leat ovdamearkka dihte 24 oahppi, de eai dárbbat eará go njeallje dihtora. Sáhtá bidjat ovvta fáttá, ja dan vuodul bidjat mánaga stašuvnna gos leat iešgu-detlágan doaimma, čilge son. Tragetona mielas leat bidjan beare stuora fokusa lohkamii, ja čállin ii boade goassege ovdan vaiko dat lea seamma dehálaš.

– Dát livččii revolušuvdna skuvllain. 30 jagi leat dan seamma vuogi mielde oahpahan mánáid, muhto bohtosat čájehit áibbas eará. Mánát, geat leat goalmát luohkás, bohtet njealját luohká dassái, ja mii bat vel dan buoret lea, muitala Trageton ja moddjesta.

Sus lea vel odne logaldallan Sámi allaskuvllas, ja olbmot sáhttet nuvttá vuolgit čuovvut dán. Sáhtá maid eambo lohkat su bohtosiid birra su ruovttusiiddus.

Máret Eli Buljo
marete@avvir.no

Gáibidit 30 milliojnna

Dáhkádušfitnodagat gáibidit oktiibuot 30 milliojnna ruvnno Ivgus mannel udda-sa mii lei čakčat Ivgu-muotkkis. SeastinBánku 1 ja Tryg oaivvildit ahte suohkaniin galgá leat buhtadus-ovddasvástáduš dain ránnjáoimodagain main ledje billisteamit, čállá Nordlys. Duogáš lea go okta entrepenevra lei ožžon njálm-málaččat lobi bargat dán eatnamis. NGI lea dál mannel gávnahan ahte čievradeavdin, maid entrepenevra lei bargame, lea ággan manne uđas fierai. Sátnegoddiheadji, Hans Karlsen, gal ii loga dáid čuoččuhusaid duohtan.